

Prujaustako? Joitakin vuosia sitten alkoi kunnissa herättää kummastusta se, että markkinoille oli ilmestynyt yksityinen yrittäjä, joka oli alkanut valmistaa kaupunkien opaskarttoja. Kummastusta ei pitäisi herättää se, että yksityinen yrittäjä tekee karttoja. Eihän se ole kiellettyä, sillä eihän kukaan omista paikkojen sijaintia. Arvuutella sen sijaan voi sitä miten nämä kartat ovat syntyneet.

Epäselvää ei liene, että kunta on aivan ylivertaisessa asemassa laadittaessa ja ennen kaikkea ylläpidettäessä karttoja sen omalta alueelta. Kunnan mittaustoimi saa kaavat laskettavakseen, laatii tonttijaot, antaa osoitteet, pitää yllä katunimirekisteriä, mittaa tontit ja merkitsee uudet rakennukset ja kadut sekä kirjaa puretut rakennukset. Kunnan mittaustoimen mitausryhmät partioivat kuntaansa tehdessään näitä töitä ja kirjaavat samalla maastossa tapahtuvat muutkin muutokset. Lisäksi käytetään ilmakuvia. Näiden töiden seurauksena kunnan mittaustoimi käsittelee laajaa tietomäärää, joka kirjataan rekistereihin ja karttoihin.

Kunnan mittaustoimen velvollisuutena on tuottaa ja ylläpitää kantakarttaa (mittakaavat 1:50–1:2000) eli kaavan pohjakarttaa kunnan suunnittelutoimelle ja muihin tarpeisiin. Tästä materiaalista johdetaan ns. virastokartta (mittakaavat 1:400–1:10 000) ja yleistämällä opaskartta (mittakaavat 1:10 000–1:40 000). Näistä karttatuotteista lähinnä opaskartta palvelee suurta yleisöä sekä matkailijoita ja tuo myynnin ja julkaisulupien kautta suhteellisesti eniten ulkopuolista tuloa kunnalle. Karttalaitoksen hoito kunnan puitteissa on muutoin hyvin vähätuottoista puuhaa. Lainsäädännön mukaan kunnalla ja millä tahansa kartan tuottajalla on tekijänoikeus tekemiinsä karttoihin.

Tähän näennäisesti tuottoisimpaan osaan eli opaskarttojen tuottamiseen on

sitten yksityisyritteliäisyys luonnollisesti iskenyt. Asiassa ei sinänsä ole huomauttamista. Kuten todettu kyllähän karttoja saa tehdä kuka haluaa. Ongelma piileekin siinä, että onko tämä tuottaminen tapahtunut alusta pitäen tyhjästä ilman ulkopuolisia valmiita lähteitä?

Uskottavaa on se, että viivapiirros voidaan tuottaa varsin vaivattomasti ja kohtuullisin kustannuksin ilmakuvilta. Mutta viivapiirros on vielä suurelta osin jäsenymätöntä. Siihen tarvitaan tiedot paikannimistä, tieto katujen ja teiden nimistä ja mistä mikin alkaa ja loppuu. Mitkä ovat pääteitä ja sivuteitä ja mikä osoitenumero on kullakin kohteella. Tarvitaan tiedot siitä, mikä on toimisto- ja virastoaluetta. Missä ovat koulut, kirkot, museot ja kuntien hallintorakennukset jne.

Onko uskottavaa, että satunnainen kartoittaja kaivaa esiin kaikki kunnan ajantasaiset kaavat ja kiertelee kuntaa ristiin rastiin ja selvittää nämä tiedot maastokäynnin? Vai onko sittenkin niin, että tehtyään viivapiirroksen sortuu prujamaan nämä tiedot olemassa olevilta kartoilta?

Siltä osin kuin karttaa tehdään alkaen omasta lähdemateriaalista, esim. ilmakuvilta ja maastomittauksin, on aikaansaatu tulos tekijän oma ja tekijänoikeudella suojattu. Nimistö- ja osoitetietojen, joiden kautta itse asiassa kartan viivapiirros herää henkiin ja alkaa olla jäsenytynyt tietoa erityisesti taajamissa, osalta ollaan jo enemmän ihmeissään. Valmiin kartan nimistötietojen tulee katsoa kuuluvan ns. luettelosuojan piiriin ja ne ovat siten tekijänoikeuslainsäädännöllä suojattuja.

Edellä kuvailin lyhyesti kunnan mittaustoimen normaaleja jokapäiväisiä tehtäviä, joiden yhteydessä ympäristössä tapahtuvien muutosten tiedot ovat jatkuvasti kunnan käsissä ja käsiteltävinä. Onko mitenkään uskottavaa, että satunnaisella

kartoittajalla olisi resursseja ja mahdollisuuksia pitää omaa kertaalleen tehtyä karttaansa ajan tasalla? Erityisesti ottaen huomioon se, että yrittämisen pitää olla kannattavaa ja Suomen karttojen hintataso ja markkinat eivät ole kovin hävejä!

Opaskartta-tuote on ainoa kunnallisen karttalaitoksen alue, josta suurimmat kunnat edes jotenkin saavat jonkinlaista katetta tekemälleen työlle. On erehdys ajatella niin, että kun kunta on jotain tehty verovaroin niin se on kaikkien vapaasti käytettävissä. Kyllä kunnalle niin kuin kenelle tahansa tuottajalle on tärkeää, että toiminnasta katetaan verovaroin niin vähän kuin mahdollista. Ilman muuta on kaikkein oikeudenmukaisinta, että tuotteen tai palvelun käyttäjät maksavat mahdollisimman suuren osan kustannuksista.

Kuntahan ei millään tavalla pyri estämään tuottamiensa palvelujen ja tuotteiden käyttöä, päinvastoin. Kaikille halukaille annetaan yleensä aina oikeus käyttää tai julkaista karttoja varsin kohtuullisin kustannuksin eli julkaisulupamaksuin. Näillä maksuilla tasataan karttojen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset kaikkien käyttäjien kesken.

Julkaisulupia haetaan esim. Helsingin kaupungilta vuosittain yli 200 kappaletta ja lupien perusteella painetaan Helsingin alueesta noin 8–10 miljoonaa karttaa vuodessa. Kaupungin itse tuottaman opaskartan myynti on viime vuosina ollut runsaat 25 000 vuodessa.

Jürgen Grönfors
jurgun.gronfors@kv.hel.fi